

Lotte Van den Berg

Ik hoop dat Het Theater over 50 niet meer bestaat.

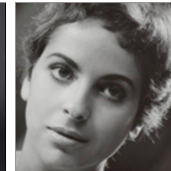
Joe (een Indiaan uit het Great Lake District in Canada, oranje fleecetruï, gymschoenen, jeans) leeft met een voortdurend besef van zeven generaties voor en achter zich. Hij vertelt me hoe hij bij het maken van een belangrijke keuze de impact van die keuze eerst zeven generaties in de toekomst projecteert, dan zeven generaties in het verleden. Ik besef dat de tijdzone waarin ik leef klein is. Ik besef dat ik alleen in mijn eigen tijd leef. Ik verlang ernaar de tijd om me heen uit te rekken, mijn voorouders te leren kennen, een geloof te ontwikkelen in de tijd na mij, de tijd zonder mij. Als tijd een ruimte is waarin je verblijft, stel ik me voor dat de muren die er altijd stonden langzaam verbrokkelen. Dat ik met mijn denken de ruimte openbreek. Dat er nieuwe ruimte, nieuwe tijd vrijkomt.

Het Theater is een ruimte zonder muren. Een ruimte zonder tribune, zonder podium, zonder foyer en zonder garderobe. Theater vindt plaats in de ruimte tussen mensen. We komen samen, delen de tijd en onze verhalen. Dat is theater. Niet: meer en niet minder.

Ik ben laat. De kerk is vol. Er wordt een jonge man begraven. Ik ken zijn broer. Vooraan zie ik hem zitten, naast zijn vader. Een kerk vol gebogen ruggen strekt zich voor me uit. Het verdriet heeft zich vastgezet in de schouders. Als eenzame dieren wachten ze op aanraking. Slechts centimeters verwijderd van elkaar, stoel aan stoel, rij na rij. Een kleine aanraking, een per ongeluk stoten, zou een opluchting zijn. Maar een uur lang raakt niemand iemand aan. Dan breekt de broer. Hij pakt zijn vader vast en huilt. Alle aanwezigen halen opgelucht adem. Even werd iedereen aangeraakt. Dan gaan vader en zoon weer zitten en vallen we terug in het oude stramien. Samen alleen.

Theater is ontmoeting, blijven we herhalen. We delen tijd en ruimte. We zijn aanwezig. We hopen aanwezig te zijn. We zitten naast elkaar, kijken naar elkaar en hopen er samen te zijn. 'Zolang we niet door dezelfde deur binnenkomen, zijn we niet samen,' zegt een acteur met wie ik werk. De artiesteningang, de entree. Twee deuren tot dezelfde kamer.

Ik moet denken aan een scène uit Nostalgie van Tarkovski. Een oude man staat boven op een stenen paard op een immens Italiaans plein en roept zo hard hij kan. We zien vooral de mensen die luisteren, of beter gezegd, niet luisteren. Lethargisch staren ze voor zich uit.

'Wat voor wereld is dit als een gek jullie moet vertellen dat jullie je zouden moeten schamen... ,' schreeuwt de man. Dan overgiet hij zichzelf met benzine. De mensen op het plein zwijgen en kijken weg. Een grote herdershond, vastgebonden aan een stenen pilaar, blaft en probeert zich los te rukken. De oude man valt brandend op de grond.

Ik bezocht in Salvador (Brazilië) een Candomble avond. Slaven werden door de Portugese kolonist de kerk in gedwongen .. In rechthoekige gebouwen met kerkbanken in rijen moesten ze de katholieke mis opdragen. Ze ontwikkelden er hun eigen ritueel, de Candomble. De avond begint rustig. De bezoekers zitten in de kerkbanken, de priester staat vooraan. Het altaar is als een podium. Er besluip me het onaangename gevoel dat hier een toneelstukje wordt opgevoerd. Niet langer voor de kolonisten, maar nu voor ons, de toeristen. Dan, langzaam, verandert alles. De ruimte, de verhoudingen. Op de plek van het altaar wordt nu in het rond gedanst. Mensen komen van overal, staan op van de banken. De tweedeling tussen tribune en podium, tussen kerkbanken en altaar, verdwijnt. De kerk lijkt weer dorpsplein geworden. Ze deden even alsof. ze de mis opdroegen, waren korte tijd gehoorzaam aan de ruimte die toekijken dicteerde, om vervolgens diezelfde ruimte volledig te ontkennen. Het rechthoekige gebouw, de muren: slechts een tijdelijke mal. In trance dansen mensen door het zand. Iemand slaakt kreten, valt en

wordt overeind geholpen. Ogenscheinlijke chaos met zorg uitgevoerd. Nu zijn het alleen nog de toeristen die braaf in rijen op de banken zitten. Zij doen niet mee. Zij kijken toe.

Ergens in Japan breken ze elke tien jaar hun klooster af om het vervolgens weer op te bouwen. Om te weten hoe het gebouwd wordt, waarom het gebouwd wordt. Zijn wij daartoe in staat? Afbreken om weer op te bouwen? Wat zou er gebeuren wanneer we alle theaters en schouwburgen zorgvuldig zouden afbreken? Stenen bij de stenen, stoelen bij de stoelen, koffiekopjes, gordijnen. Alles uitgestald. En dan weer opbouwen. Wat zouden we dan bouwen? Precies hetzelfde?

De zus van de bruid gaat dansen. Iedereen staat op, schuift zijn stoel naar achteren, maakt ruimte. Ze komt aangelopen. Verlegen, want nu moet ze. Er is een open plek gemaakt, een kleine open ruimte tussen de mensen. Rondom stoelen, daarachter mensen op tafels, staand. Schoorvoetend begint ze haar dans. Zonder muziek. Iedereen houdt zijn adem in. Heel langzaam verovert ze de ruimte, de mensen. (De verkeerde muziek wordt opgezet. Ze houdt vol. De goede muziek.) Ze doet het, ze durft het. We kijken, naar haar en naar elkaar. Nooit eerder zag ik een publiek zo meeleven. Nooit eerder zag ik de band, de betrokkenheid, de verbondenheid tussen performer en toeschouwer zo helder: intens, direct, afhankelijk. Ze danst en kan niet zonder ons.

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Wij kijken en kunnen niet zonder haar. We hebben elkaar nodig om er te zijn, om er te durven zijn. Iedereen huilt. Ook de bruid. Iemand vroeg me een geleden: 'Hoe denk jij dat Het Theater er over vijftigjaar zal uitzien?' Ik antwoordde direct, zonder erbij na te denken: 'Ik hoop dat Het Theater dan niet meer bestaat.' Ik was even stil. Geschrokken van mijn eigen vastberadenheid. 'Ik hoop dat Het Theater dan niet meer bestaat,' herhaalde ik. 'Dat het iets nieuws geworden is. Dat het opnieuw geworden is. Ik hoop dat we het durven. Afbreken. Openbreken.'

